
VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

A FUTURIZMUS MAGYAR FOGADTATÁSA (Szkárosi Endre)

- BABITS MIHÁLY: Futurizmus = *Nyugat*, 1910. n° 8. Reprint In: BABITS M.: *Esszék, tanulmányok*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1978, 112–113.
- BALÁZS BÉLA: Futuristák. = *Nyugat*, 1912. II., 645–647.
- BEKE LÁSZLÓ: *Műalkotások elemzése*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1986.
- BEKE LÁSZLÓ: *Médium /Elmélet*. Budapest, Balassi Kiadó – BAE Tartóshullám – Intermedia, 1997.
- BEKE ZSÓFIA: Il poema L'AEROPLANO DEL PAPA di Marinetti come fonte dei motivi della visione dall'alto nell'aeropittura futurista italiana. = *Acta Historiae Artium Tomus 40*, Budapest Akadémiai Kiadó, 1998–1999, 55–98.
- BEKE ZSÓFIA: A kép tere és a tér képe az olasz futurista aeropitturában... In: *PERSPEKTÍVA/PERSPECTIVE*. Budapest, Múcsarnok, C3, 2001.
- BERÉNY RÓBERT: A Nemzeti Szalonbeli képekről. = *Nyugat*, 1913. I., 197–198.
- BÍRÓ YVETTE: *Majakovszkij és a film*. Budapest, Magyar Filmintézet Könyvtára, 1959. Kézirat
- BITTERA JENŐ: A futurista festők mozgalma. = *Művészet*, 1912/7, 264–268.
- BOJTÁR ENDRE: Awangarda wschodnioeuropejska jako kierunek literacki. = *Miesięcznik Literacki* 8:11 (1973): 31–44; 8:12 (1973): 58–66. Magyar kiad.: *A kelet-európai avantgarde irodalom*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977. Angol kiad. *East European Avant-garde Literature*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992.
- BORI IMRE: *A szecessziótól a dadáig. A magyar futurizmus, expresszionizmus és dadaizmus irodalma. / A magyar avantgarde I*. Újvidék, Symposium könyvek 20., 1969.
- CZOBOR ÁGNES: *Marinetti és a futurizmus*. Budapest, 1938.
- DERÉKY PÁL: Az olasz futurizmus fogadtatásának kezdetei a magyar irodalomban és irodalomkritikában. = *Literatura* 1987–88/3., 224.
- DERÉKY PÁL: *Avantgárd a semmiben? Szempontok a történeti magyar avantgárd bécsi mikrostruktúrájának feltérképezéséhez*. Budapest, Artportal, <http://www.artportal.hu>
- DERÉKY PÁL: *A vasbetontorony költői*. Budapest, Argumentum, 1995.
- DERÉKY PÁL: Az esztéticizmus és az avantgárd vitája a magyar irodalomban (1916–1917). = *ItK*, 1989/1–2.
- DERÉKY PÁL: A történeti magyar avantgárd irodalom (1915–1930) és az ún. magyar neoavantgárd irodalom (1960–1975) kutatásának újabb fejleményei. = *Lk.k.t.* 2: 2–8., 2001.

- DÉRY BÉLA: A futuristák és expresszionisták kiállításának katalógusa. = *Nemzeti Szalon*, 1913. január–február.
- FÖLDES GYÖRGYI: Az 1910-es évek avantgárd irodalmában jelenkező panteizmus szellemi gyökerei. In: *Itk*, 2002, 552–557.;
<http://itk.iti.mta.hu/megjelent/2002-56/foldes.pdf>
- GRUNWALSKY FERENC: Futurizmus és film. = *Metropolis*, 1997/4–1998/1., 6–61.
- HEVESY IVÁN: A művészet agóniája. = *Nyugat* 1921, 20.;
<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00303/09203.htm>
- HEVESY IVÁN: Túl az impresszionizmuson. Az impresszionizmus. Futurizmus. Expresszionizmus. Kubizmus. Az új művészeti törekvések Magyarországon. = *MA*, 1919. márc. 20. IV. évf. 3. sz., 31–40.
- HEVESY IVÁN: *Futurista, expresszionista és kubista festészet*. A Ma kiadása, Budapest, 1919.
- HEVESY IVÁN: *Az izmusok művészete*. Budapest, Kner Kiadó, 1922.
- HEVESY IVÁN: Az új művészet vargabetűje. = *Korunk*, 1931. április.
- HEVESY IVÁN: *A fényképezés művészete – A fotóművészet mesterei*. 1939.
- HEVESY IVÁN: *A némafilm egyetemes története 1895–1929*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1993.
- KASSÁK LAJOS: Carlo D. Carra „Anarchistametetés” című képe alá. = *A Tett*, II, 1916. n° 11.
- KASSÁK LAJOS: A 30 éves futurizmus. = *Pesti Napló*, 1939. február 19. Reprint In: KASSÁK LAJOS: *Éljünk a mi időnkben. Írások a képzőművészetről*. Budapest, Magvető, 1978, 210–213.
- KASSÁK LAJOS: F. T. Marinetti. = *MA*, 1925. január 15., 180. (reprint: Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.)
- KASSÁK LAJOS: *Az izmusok története*. Budapest, Magvető, 1972.
- KASSÁK LAJOS: A 30 éves futurizmus. In: K. L.: *Éljünk a mi időnkben. Írások a képzőművészetről*. Budapest, Magvető, 1978.
- KASSÁK LAJOS: Marinetti az akadémián. In: K. L.: *Éljünk a mi időnkben. Írások a képzőművészetről*. Budapest, Magvető, 1978.
- KENYERES ZOLTÁN: *Nyugat mozaikok. Együttélő szövegek*. Budapest, Argumentum Kiadó, megjelenés előtt.
- KERNSTOCK KÁROLY: A futurizmusról. = *Huszedik század*, 1913. I., 221–223.
- KOCSIS RUDOLF: A tárgy megjelenése a 20. század avantgárd művészetében. = *Zempléni Múzsza*, 2003. tél. III. évf., 4.
- KUMIN MÓNKA: A tudomány érzete. Licht und Farbe in der Russischen Avantgarde. Die Sammlung Costakis. Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig, Bécs, 2005. febr. 18–jún. 19. = *Balkon*, 2005/6., 34–36.
- MÁRIA BÉLA: Az „avangardizmus alkonya” és a mai olasz irodalmi irányok. = *Korunk*, 1929. december.
- Boccioni futurista szobrainak kiállítása. Irta E. P. Kéve könyve, V. kötet. = *Művészet, Szerkesztette: Lyka Károly*, 1914, XIII. évf., 283–288.

- NÁDASS JÓZSEF: Modern irodalom és konzervatív kritika. = *Korunk*, 1928 október.
- PASSUTH KRISZTINA: *Magyar művészek az európai avantgarde-ban*. Budapest, Corvina, 1974.
- PASSUTH KRISZTINA: *Les avant-gardes de l'Europe Centrale*. Paris, Flammarion, 1988.
- PASSUTH KRISZTINA: *Avantgarde kapcsolatok Prágától Bukarestig 1907–1930*. Budapest, Balassi, 1998.
- PERNECZKY GÉZA: Revízió a magyar avantgárd kezdeteinek kérdésében. In: *Holmi*, 2007. március, 296–309.
- SALLAY GÉZA: Palazzeschi írói útja. = *Filológiai Közöny*, 1962, 289–231.
- SUGÁR JÁNOS: A siker sebessége, futurizmus és a film. = *Filmkultúra*, 1987/3.
- SZABÓ DEZSŐ: A futurizmus: az élet és művészet új lehetőségei. = *Nyugat*, 1913. I., 16–17, 20–22.
- SZABÓ GYÖRGY: *Századunk olasz irodalmának kistükre és más tanulmányok*. Budapest, Gondolat, 1979.
- SZABÓ GYÖRGY: L'attivismo di L. Kassák ed il futurismo di T. Marinetti. In: *Venezia, Italia e Ungheria tra decadentismo e avanguardia: Rapporti italo-ungheresi dalla presa di Buda alla Rivoluzione Francese*. (Szerk.) Zsuzsa Kovács. *Atti del VI Convegno di Studi Italo-Ungheresi, Budapest, 10–13 giugno 1986*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990, 373–383.
- SZABÓ JÚLIA: *Some influences of Italian Futurism on Hungarian painters*. = *Acta Historiae Artium*, XXVI., (1978), fasc. 1–4.
- SZABÓ JÚLIA: *A magyar aktivizmus története*. Budapest, Akadémiai, 1971.
- SZABÓ JÚLIA: *A magyar aktivizmus művészete*. Corvina, Budapest, 1981.
- SZABÓ JÚLIA: *L'activisme hongrois*. Paris, 1979.
- SZABÓ LŐRINC: Divatok az irodalom körül. = *Az Est 1929-es Hármaskönyve*. Budapest, 1929. (Reprint In: Sz. L.: *Könyvek és emberek az életben. Prózai írások*. (Vál., szerk., szöv. gond., jegyz.) Steinert Ágota. Budapest, Magvető, 1984.
- SZKÁROSI ENDRE: Alternative del rinnovamento. Aspetti delle avanguardie letterarie italiane e ungheresi. In: MARIALUISA FERRAZZI (Szerk.): *Itinerari di idee, uomini e cose fra Est ed Ovest europeo. Atti del Convegno internazionale, Udine, 21–24 novembre 1990*. Tricesimo, Aviani, 1991, 223–230.
- SZKÁROSI ENDRE: Egy férfi pszichológiája: Női felfogás egy maszkulin mentalitás összefüggéseiben. SZIJJ ILDIKÓ – ANGELIKA MENAKER (Szerk.): *Philologiae Amor: Tanulmányok, esszék és egyéb írások Pál Ferenc tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2009, 351–359.
- SZKÁROSI ENDRE: Hang, hangjegy, hangkép: A nyelvi jel hangja és képi áttételei a futurizmus költői gyakorlatában. = *Filológiai Közöny* 41:2 (1995): 124–127. Reprint In: Sz. E.: *Mi az, hogy avantgárd: Írások az avantgárd hagyománytörténetéből*. Budapest, Magyar Műhely Kiadó, 2006, 129–133.
- SZKÁROSI ENDRE: A művészet mint jelenlét: A futurizmus és film viszonyának szellemi háttere. = *Metropolis*, 1997–98/tél-tavaszi, 6–9.

- SZKÁROSI ENDRE: Inno del Niente: Ateismo, paganesimo e cristianesimo nelle avanguardie storiche italiane e ungheresi. JÓZSEF JANKOVICS – ISTVÁN MONOK (szerk.): La civiltà ungherese e il cristianesimo. = *A magyar művelődés és a kereszténység. Atti del IV. Congresso Internazionale di Studi Ungheresi, Roma – Napoli, 9–14 settembre 1996. Vol. 1.* Budapest, Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság; Szeged, Scriptum, 1998, 328–337.
- SZKÁROSI ENDRE: Sì, ma lentamente: Radicalismo innovativo nelle avanguardie italiane e ungheresi. PÉTER SÁRKÖZY (Szerk.): *Italia e Ungheria dagli anni trenta agli anni ottanta. Atti dell'ottavo Convegno-Seminario sui rapporti storico-culturali tra l'Italia ed Ungheria, Budapest, 18 – 21 ottobre 1993.* Budapest, Universitas, 1998, 299–310.
- SZKÁROSI ENDRE: Verso un linguaggio di comprensione universale: Il ritorno della voce nella poesia del primo Novecento. = *Nuova Corvina* 10(2002): 100–105.
- TAKÁCS JÓZSEF: Boccioni. Budapest : Corvina, 1974
- TAKÁCS JÓZSEF: Futurismo italiano e attivismo ungherese. In: BÉLA KÖPECZI – PÉTER SÁRKÖZY (Szerk.): *Venezia, Italia e Ungheria tra Decadentismo e avanguardia.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990, 369–372.
- TAKÁCS JÓZSEF: Kassák és az olasz futurizmus. = *Filológiai Közöny*, XXVI. 2., 236–240.
- SZULIMA MIKOLA – ANGÉLA HEGYES (Szerk.): *Ukrajinszkij futuryzm: vybrani sztorinky. Az ukrán futurizmus: szemelvények.* (Előszó) István Udvari. Nyíregyháza, Bessenyei György Tanárképző Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, 1996, 256.
- MARIO VERDONE: Futurismo ed altro parlando con Lajos Kassák un padre delle Avanguardie. = *Idea*, 1997.

A FUTURISTA ZENE (Szkárosi Endre)

- JACQUES ATTALI: *Bruits. Essai Sur L'Economie Politique De La Musique.* Paris, Presses Universitaires De France, 1977. Angol fordítása: *Noise: The Political Economy of Music.* (Ford.) Brian Massumi. Minneapolis, University of Minnesota Press, 1985.
- STEFANO BIANCHI: *La musica futurista.* Lucca, Libreria Musicale Italiana, 1995.
- B. L. S. [sic.]: The Music of the Futurists. = *The Musical Times*, Vol. 55, No. 853, Mar. 1, 1914, 178.
- ANNE BOWLER: Politics As Art: Italian Futurism and Fascism = *Theory and Society*, Vol. 20, No. 6, Dec., 1991, 763–794
- B. BROWN: The Noise Instruments of Luigi Russolo. = *Perspectives of New Music*, Vol. 20, No. 1/2, 1981 ősz – 1982 nyár, 31–48.
- FERRUCCIO BUSONI: *Entwurf einer neuen Ästhetik der Tonkunst.* Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1974.

- HENRY COWELL: *New Musical Resources*. Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- CARL DAHLHAUS: Az abszolút zene fogalmának vargabetűi. = *Muzsika*, 2004/06.
- MILA DE SANTIS: Casella nel ventennio fascista. In: *Italian Music during the Fascist Period*. (Szerk.) Roberto Illiano. Brepols, Turnhout, 2004, 371–400.
- N. C. GATTY: Futurism: A Series of Negatives. = *The Musical Quarterly*, Vol. 2, No. 1, 1916. január, 9–12.
- R. HUMPHREYS: *Futurism*. Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- K. IMANALIEVA: Rapporto di Prokof'ev con il movimento futurista. = *Musica Realta*, 52, 1997.
- GEORGES JEAN-AUBRY: The New Italy. = *The Musical Quarterly*, Vol 6, No. 1, 1920. január, 29–56.
- E. JOHNS: Footnote to Futurism (For Aaron). = *Perspectives of New Music*, Vol. 19, No. 1/2, 1980. ősz – 1981. nyár, 34.
- DOUGLAS KAHN: *Noise, Water, MEat: A History of Sound in the Arts*. Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- DIETRICH KÄMPER (Szerk.): *Der musikalische Futurismus*. Laaber, Laaber, 1999.
- STEFANO LANUZZA: *Rumori futuristi da Luigi Russolo a oggi, Cosa resta del Futurismo in Luigi Russolo: L'arte dei rumori*. Roma, Stampa Alternativa, 2009.
- DANIELE LOMBARDI: *Il suono veloce. Futurismo e futurismi in musica*. Lucca, Libreria Musicale Italiana, 1996.
- DANIELE LOMBARDI – CARLO PICCARDI (Szerk.): *Rumori futuri. Studi e immagini sulla musica futurista, Catalogo Mostra di Firenze 12 dicembre 2003 – 1 febbraio 2004*. Firenze, Vallecchi, 2004.
- Manifesti e documenti teorici del futurismo*. Firenze, Spes-Salimbeni, 1980. Magyarul In: SZKÁROSI ENDRE (Szerk.): *Hangköltészet. Szöveggyűjtemény*. Budapest Art-pool, 1994.
- SERGE MILAN: *L'antiphilosophie Du Futurisme – Propagande, Idéologie Et Concepts Dans Les Manifestes De L'avant-Garde Italienne, 1909–1944*. Lausanne, Editions l'Age d'Homme, 2009.
- ROBERT P. MORGAN: „A Modern Musical Reality”: Futurism, Modernism, and „The Art of Noises”. = *Modernism/modernity*, Vol. 1, No. 3, 1994. szeptember, 129–151.
- P. MOLITERNI: *Franco Casavola. Il futurismo e lo spettacolo della musica*. Bari, Adda, 2001.
- F. NICOLODI: I paradossi del Futurismo musicale italiano. In: *Sequenze per Luciano Berio*. (Szerk.) E. Restagno. Milano, Ricordi, 2000, 151–164.
- D. C. PARKER: The Futurist in Music. = *The Musical Times*, Vol. 54, No. 847, 1913. szeptember 1., 589–590.
- RODNEY JOHNS PAYTON: The Music of Futurism: Concerts and Polemics. = *The Musical Quarterly*, Vol. 62, No. 1, 1976. január, 25–45.

- FRANCESCO BALILLA PRATELLA: *Evoluzione della musica dal 1910 al 1917*. 2 kötet, Milano, Istituto Editoriale Italiano, 1918.
- FRANCESCO BALILLA PRATELLA: *Edizioni, scritti, manoscritti musicali e futuristi*. (Szerk.) Domenico Tampieri. Longo, Ravenna, 1995.
- MARK A. RADICE: „Futurismo:” Its Origins, Context, Repertory, and Influence. = *The Musical Quarterly*, Vol. 73, No. 1, 1989, 1–17.
- LUIGI RUSSOLO: *L'arte dei rumori*. Roma, Stampa Alternativa, 2009.
- Luigi Russolo. Vita e opere di un futurista*. Milano, Skira, 2006.
- GUNDLACH E. SCHMITZ: *Musikasthetischer Konzepte des italienischen Futurismus und ihre Rezeption durch Komponisten des 20. Jahrhundert*. München, Meidenbauer, 2007.
- GRAZIA SEBASTIANI: *Casavola e la sua musica tra futurismo e tradizione*. Modugno, Edizioni del sud, 1996.
- EDWARD VENN: Rethinking Russolo. = *Tempo* 64 (251), 8–16, 2010.

AZ OROSZ FUTURIZMUS MAGYARORSZÁGI FOGADTATÁSÁNAK VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA (Kalafatics Zsuzsanna – Han Anna)

Bibliográfiák

- Futurizmus és film. Válogatott bibliográfia. = *Metropolis* 1997/4.
<http://emc.elte.hu/~metropolis/9704/fbi.html>
- KIS PINTÉR IMRÉNÉ: *Majakovszkij művei és irodalma magyarul*. = *Szovjet Irodalom*, 1983/6. 187–208.
- KOZOCSA SÁNDOR – RADÓ GYÖRGY: *A szovjet népek irodalmának magyar bibliográfiája 1944-ig*. Budapest, Művelt Nép, 1956.
- KOZOCSA SÁNDOR – RADÓ GYÖRGY: *A szovjet népek irodalmának magyar bibliográfiája 1955–1970*. Budapest, Gondolat, 1982.

Lexikonok, összefoglaló munkák

- A futurizmus*. (Szerk.) Szabó György. Budapest, Gondolat, 1967.
- Az orosz irodalom története a kezdetektől 1940-ig*. (Szerk.) Zöldhelyi Zsuzsa. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997.
- Az orosz művészet története. A kezdetektől napjainkig*. (Szerk.) N. G. Maskovcev. Budapest, Corvina, 1983.
- HOFMANN WERNER: *A modern művészet alapjai*. Budapest, Corvina, 1974.
- Művészeti lexikon I–IV*. (Főszerk.) Zádor Anna, Genthon István. 3. kiad. Budapest, Akadémiai, 1981–1983.
- HERBERT READ: *A modern szobrászat*. Budapest, Corvina, 1968, 55–154.
- HERBERT READ: *A modern festészet*. Budapest, Corvina, 1965.

- SZERB ANTAL: *A világirodalom története. 3. kötet.* Budapest, Révai, 1941, 395–406.
Orosz írók magyar szemmel III. Az orosz irodalom magyar fogadtatásának válogatott dokumentumai 1920-tól 1944-ig. (Szerk.) Dukkon Ágnes. Budapest, Tankönyvkiadó, 1989.
Világirodalmi Lexikon, 1–18. Budapest, Akadémiai, 1970–1995.

Dokumentumok

- Lef (Művészetek Baloldali Frontja). = *Helikon*, 1969/2., 89–99.
 Majakovszkij két ismeretlen levele. A futurizmusról. Búcsúlevél. = *Nagyvilág* 1963/11., 1707–1709.
 VLAGYIMIR MAJAKOVSZKIJ: *Oroszország, a művészet és mi.* Budapest, Corvina, 1979.
 KAZIMIR MALEVICS: A kubizmustól és futurizmustól a szuprematizmusig. = *A konstruktivizmus. Válogatás a mozgalom dokumentumaiból.* Budapest, Gondolat, 1979, 53–60.
 KAZIMIR MALEVICS: *A tárgynélküli világ.* (Utószó) Körner Éva. Budapest, Corvina, 1986.
 SZERGEJ TRETJAKOV: A futurizmus. = *Helikon*, 1966/1–2., 90–91.
 Új ég és új föld. *Irodalmi élet Szovjet-Oroszországban 1917–1932.* (Szerk.) Varga Mihály. Budapest, Európa, 1987.

Publicisztikai írások, visszaemlékezések

- KORNYEJ CSUKOVSKIJ: *Két évszázad tanúja. Esszék, pályaképek, visszaemlékezések.* Budapest, Európa, 1973.
 ILJA EHRENBURG: Az orosz kubistákról. = *A kubizmus. Válogatás a mozgalom dokumentumaiból.* Budapest, Gondolat, 1975, 170–171.
Kortársak beszélnek Majakovszkijről. Visszaemlékezések. Budapest, Gondolat, 1965.
 BORISZ PASZTERNAK: Menlevél (részlet). = *Szovjet Irodalom* 1983/6., 124–134.
 STRÉM ISTVÁN: Látogatás az orosz futurizmus atyjánál. = *Világ*, 1920. december 28., 3.

Tanulmányok, cikkek, könyvfejezetek

Magyar szerzők művei

- BAKCSI GYÖRGY: *Orosz századforduló. Az orosz irodalom 1890 és 1917 között.* Budapest, Gondolat, 1967, 177–202.
 BAKCSI GYÖRGY: *Forradalmak, háborúk, irodalom. Orosz és szovjet-orosz irodalom 1890-től napjainkig.* Budapest, Gondolat, 1976, 54–64.
 BAKOS KATALIN, NATALIJA GONCSAROVA: *A művészet kiskönyvtára.* Budapest, Corvina, 1981.

- BÁLINT GYÖRGY: Az izmusok születése és halála. = *Toll* 1932/4., 140–162.
- BEREND T. IVÁN: A művészet forradalma – a forradalom művészete. = *Valóság*, 1980/11., 1–20.
- BOJTÁR ENDRE: *A kelet-európai avantgarde irodalom*. Budapest, Akadémiai, 1977.
- GRÁNICZ ISTVÁN: Velemir Hlebnyikov és az orosz avantgárd. = *Helikon*, 1987/4., 302–318.
- HAN ANNA – KÖRNER ÉVA: Az orosz és a magyar avantgardizmus társadalmi funkciójáról, forma- és nyelvújító tevékenységéről. = *Művészet*, 1984/8., 4–7.
- HEGYI LÓRÁND: *Avantgarde és transzavantgarde. A modern művészet korszakai*. Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1986.
- JAGUSZTIN LÁSZLÓ: Hlebnyikov költői világlátásának fő vonásai. = *Helikon*, 1987/4., 319–333.
- KASSÁK LAJOS, A berlini orosz kiállításához. // *Ma*, 1922/2–3. sz.
- KASSÁK LAJOS, Forradalmi költő vagy a forradalom költője. // *Szocializmus*, 1930/8. 246–251.
- KASSÁK LAJOS, Az izmusok története. Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1972.
- KASSÁK LAJOS, Pán Imre, Izmusok: a modern művészeti irányzatok története. Budapest, Napvilág, 2003. 53–63.
- KASSÁK LAJOS – PÁN IMRE : A modern művészeti irányzatok története. A futurizmus. = *Nagyvilág*, 1957/1., 133–139.
- KÖRNER ÉVA, Az orosz avantgarde művészet a szovjet gyűjteményekben és kiállításokon. In: K. E.: *Avantgárd – izmusokkal és izmusok nélkül*. Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, 2005, 243–254.
- KÖRNER ÉVA, Egy orosz Berlinben, avagy Malevics és a Bauhaus találkozása. In: K. E.: *Avantgárd – izmusokkal és izmusok nélkül*. Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, 2005, 263–278.
- KÖRNER ÉVA: Tatlin. Pályaképvázlat. In: K. E.: *Avantgárd – izmusokkal és izmusok nélkül*. Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, 2005, 278–292.
- MÁCZA JÁNOS: Majakovszkij: Misztéria-Buff. = *Napkelet* (Kolozsvár), 1921. II. kötet, 1075–1078.
- MÁCZA JÁNOS: *Esztétika és forradalom*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1970.
- MÁCZA JÁNOS: *Legendák és tények. Tanulmányok a XX. század művészettörténetéhez*. (Összeáll., jegyz., utószó) Szabó Júlia. Budapest, Corvina, 1972.
- Művészet és forradalom. Orosz-szovjet művészet 1910–1932. A Műcsarnok kiállításának katalógusa*. (Szerk.) Bakos Katalin, Havas Valéria. Budapest, 1988.
- RADÓ GYÖRGY: *Majakovszkij*. Budapest, MTA Irodalomtudományi Intézet, Irodalomtörténeti Füzetek, 1960.
- RUZSA GYÖRGY – MIHAIL LARIONOV: *A művészet kiskönyvtára*. Budapest, Corvina, 1977.
- SARGINA LUDMILLA: A tömegek kultúrája a Proletkult és futurizmus elméletében és gyakorlatában. = *Helikon*, 1969/2., 223–233.

- SELYMES FERENC: Majakovszkij és a futurizmus. In: *A Pécsi Pedagógiai Főiskola évkönyve*. 1957, 173–188.
- SZABÓ JÚLIA: *Kazimir Malevics. A művészet kiskönyvtára*. Budapest, Corvina, 1977.
- SZABÓ JÚLIA: *Vaszilij Kandinszkij. A művészet kiskönyvtára*. Budapest, Corvina, 1970.
- SZILÁGYI ÁKOS: Líra és forradalom. In: Sz. Á.: *Hamu és mamu. Az orosz irodalmi avantgard 1917 előtt és után*. Budapest, Holnap, 1989, 30–62.
- SZILÁGYI ÁKOS: Majakovszkij – a kánondöntő. = *Új Forrás*, 1980/2., 18–23.
- SZILÁGYI ÁKOS: A lázadás esztétikája. Vázlat az orosz futurizmusról. In: Sz. Á.: *Hamu és mamu. Az orosz irodalmi avantgard 1917 előtt és után*. Budapest, Holnap, 1989, 11–29.
- SZILÁGYI ÁKOS: Az elvelimiresedés kezdete (Hlebnnyikovról). In: Sz. Á.: *Hamu és mamu. Az orosz irodalmi avantgard 1917 előtt és után*. Budapest, Holnap, 1989, 170–193.
- SZILÁGYI ÁKOS: Avantgarde és közérthetőség a húszas években. Közérthetetlenség-történeti adalékok. In: Sz. Á.: *Hamu és mamu. Az orosz irodalmi avantgard 1917 előtt és után*. Budapest, Holnap, 1989, 194–205.
- UITZ BÉLA: Jegyzetek a MA orosz estélyéhez. (Falk, Altmann, Sevczenko, Goncsarova, Malevics, Rodcsenko, Tatlin, Matvejev, Koroljov kiállított munkáiról) = *Ma*, 1921/4., 52.
- VADAS JÓZSEF: *El Liszickij. A művészet kiskönyvtára*. Budapest, Corvina, 1977.

Külföldi szerzők művei magyarul

- C. M. BOWRA: Majakovszkij futurizmusa. In: C. M. B.: *Alkotó kísérlet*. Budapest, Európa, 1970, 129–174.
- BORISZ EICHENBAUM: Majakovszkij. = B. E.: *Az irodalmi elemzés*. Budapest, Gondolat, 1974, 298–304.
- MIHAIL EPSTEJN: Az avantgárd és a vallás. In: M. E.: *A posztmodern és Oroszország*. Budapest, Európa, 2001, 173–236.
- ALEKSANDAR FLAKER: Az orosz avantgarde kérdéséhez. In: „Az újnak tenni hitet”. Budapest, 1977., 381–411.
- NYIKOLAJ HARDZSIJEV: Majakovszkij és Hlebnnyikov. = *Helikon*, 1987/4., 370–399.
- VJACESZLAV VSZEVOLODOVICS IVANOV: Hlebnnyikov költői nyelvének és életművének tipológiája. = *Helikon*, 1987/4., 334–351.
- JURIJ GERCSUK: Majakovszkij festők körében. = *Szovjet Irodalom*, 1983/6., 182–186.
- I. G. [Igor Grabar]: Futurizmus és film. = *Metropolis*, 1997/4.
<http://emc.elte.hu/~metropolis/9704/gra.html>
- VIKTOR GRIGORJEV: Egy képzeletbeli filológia dialektikájához. = *Helikon*, 1987/4., 352–363.
- ROMAN JAKOBSON: Futurizmus. In: R. J.: *A költészet grammatikája*. Budapest, Gondolat, 1982., 206–215.
- GERMAN KARGINOV: *Rodcsenko*. Budapest, Corvina, 1975, 12–14.

- JEVGENYIJ KOVTUN: Hlebnyikov és a képzőművészet. = *Helikon*, 1987/4., 400–418.
- JEVGENYIJ KOVTUN: *Orosz avantgárd*. Budapest, Ventus Libro, 2010.
- MARIO DE MICHELI: *Az avantgardizmus*. Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadó, 1978.
- STANLEY MITCHELL: Marinetti és Majakovszkij: futurizmus, fasizmus, kommunizmus. = *Metropolis*, 1997/4. <http://emc.elte.hu/~metropolis/9704/mit1.html>
- LARISZA OGINSZKJA: Majakovszkij a művészetről. In: VLAGYIMIR MAJAKOVSZKIJ: *Oroszország, a művészet és mi*. Budapest, Corvina, 1979., 7–46.
- PETER SIMHANDL: Az orosz futurizmus drámája és színháza. = P. S.: *Színháztörténet*. Budapest, Helikon, 1998. 405–409.
- LJUBOV SVECOVA: A Lef (A művészetek Baloldali Frontja). = *Helikon*, 1969/2., 50–57.
- Tatlin*. (Szerk.) *Larisza Zsadova*. (S. a. r.) *Körner Éva*. Budapest, Corvina, 1984.
- BORISZ USZPENSZKIJ: Hlebnyikov poétikájáról: a kompozíció problémái. = *Helikon*, 1987/4., 364–369.
- SONIA VILLEGAS: Az olasz futurizmus hatása a szovjet filmre. Majakovszkijtól a FEKSZ-ig. = *Metropolis*, 1997/4. <http://emc.elte.hu/~metropolis/9704/vil1.html>, <http://emc.elte.hu/~metropolis/9704/vil2.html>
- VIKTOR ZSIRMUNSZKIJ: A szimbolizmus túlhaladói. In: V. Zs: *Irodalom, poétika*. Budapest, Gondolat, 1981, 182–219.

TUDÓSÍTÁSOK, CIKKEK, TANULMÁNYOK A FUTURIZMUSRÓL A 20-AS, 30-AS ÉVEK MAGYAR SAJTÓJÁBÓL (Dobó Gábor)

Marinetti 1931-es MTA-n tartott előadásáról tudósító cikkek

- [név nélkül]: Marinetti, az olasz futuristák vezére ma érkezik Budapestre. = *Magyarország*, 1931. máj. 28., 10.
- [név nélkül]: Marinetti Budapesten. = *Az Est*, 1931. jún. 16., 16.
- [név nélkül]: Marinetti, az olasz futuristák vezére ma érkezik Budapestre. = *Magyarország*, 1931. máj. 28., 10.
- [név nélkül]: Marinetti az olasz akadémikus a nemzeti futurizmusról = *Budapesti Hírlap*, 1931. jún. 16., 10.
- [név nélkül]: Futurista az Akadémián, = *Újság*, 1931. jún. 16., 5.
- [név nélkül]: „A futurizmus előrevetített nacionalizmus”: Marinetti előadása a Korvin Mátyás Egyesületben, = *Nemzeti Újság*, 1931. jún. 16., 7.
- [BÁLINT GYÖRGY]: A Pesti Napló tudósítójától, Marinetti az új futurizmussal Budapestre jön (őszinte beszélgetés a kegyelmes forradalmárral). = *Pesti Napló*, 1931. márc. 22., 39.
- BÁLINT GYÖRGY: Futurizmus a Tudományos Akadémián. = *Pesti Napló*, 1931. jún. 16., 7.

- B. Gy. [BÁLINT GYÖRGY]: Gyorsinterjú Marinettivel Budapesten. = *Magyarország*, 1931. jún. 16., 6.
- GÁSPÁR MIKLÓS: A futurizmus vezére Budapesten. = *Pesti Hírlap*, 1931. jún. 16., 8.
- KASSÁK LAJOS: Marinetti az Akadémián. = *Nyugat*, 1931/13.
- M: Futurizmus. = *Budapesti Hírlap*, 1931. jún. 17., 7.
- P. GY.: A kutyaugatás és a háborús ütközet költői ritmusa Marinetti budapesti előadásában: A futurizmus atyja előadást tartott az akadémián forradalmi irányzatáról = *Magyar Hírlap*, 1931. jún. 16., 4.
- ZSOLT BÉLA: Marinetti az Akadémián. = *A Toll*, 1931/5, 166–168.

Marinetti a PEN-kongresszuson, Budapest, 1932

- [név nélkül]: Vihar és izgalom a Pen-kongresszus ülésén a világdíj körül: Ernst Toller a fasiszta-futurista Marinetti ellen, Galsworthy a Pen-kongresszuson). = *Magyarország*, 1932, máj. 18., 5–6.
- [név nélkül]: Harcias vita a békéről a Pen-kongresszus mai ülésén. = *Magyarország*, 1932, máj. 19.
- DÉNES ZSÓFIA: Három szimbólum egy svábhegyi gardenpartyn. = *A Toll*, 1932/4, 132.

Marinetti 1933-as MTA-n tartott előadásáról tudósító cikkek

- [név nélkül]: Marinetti az olasz futurista vezér vasárnap előadást tartott fasizmusról. = *Pesti Napló*, 1933. ápr. 25., 13.
- [BÁLINT György]: Marinetti az Akadémián. = *Pesti Napló*, 1933. ápr. 26., 7.

A 20-as, 30-as években Marinettiről és a futurizmusról megjelent egyéb cikkek

- [név nélkül]: Marinetti, a futurizmus megalapítója. = *Pesti Napló*, 1928. márc. 18, 35.
- [név nélkül]: A futurizmus vezérének vége. = *Magyarország*, 1928. jún. 20, 8.
- [név nélkül]: Rossi, Corrado: Táncverseny aeroplánok számára, futurista zenével. (Marinetti előadja Tacitus-fordításának okait és ismerteti legújabb „sport-szimultán” ötleteit. = *Magyarország*, 1928, júl. 8, 11.
- BARCS IMRE: Marinetti nyilatkozik a mai Németországról, = *Pesti Napló*, 1933. júl. 16, 35.
- KARINTHY FRIGYES: Forradalmi szakácskönyvem. = *Színházi Élet*, 1934/1.
- MÁRIA BÉLA: Marinetti. = *Korunk*, 1931 jún.
- BÁLINT GYÖRGY: Az izmusok születése és halála. = *A Toll*, 1932/4, 140–162.

Futurista összefoglalások, gyűjtemények az interneten (Sőrés Zsolt)

Artpool. Futurizmus összefoglaló lapok és tanulmányok.

<http://www.artpool.hu/Research/fogalom/futurismus.html>

Az olasz futurizmus bibliográfiája.

<http://www.colophon.com/gallery/futurism/biblio.html>

Futurista dokumentumok. <http://www.unknown.nu/futurism>

Futurizmus-bibliográfia az Encyclopedia.com-on.

<http://www.encyclopedia.com/searchresults.aspx?q=futurism&src=ART&docclass=PAID&refinerech=false>

Futurizmus a Wikipédián. <http://en.wikipedia.org/wiki/Futurism>

Olasz futurizmus – események, kiállítások, linkek. <http://www.italianfuturism.org/>

Összeállította: Szkárosi Endre